

AKTIVITY EVANJELICKÉHO KŇAZA ADAMA HLOVÍKA V ŠARIŠI (170 rokov od úmrtia)

Nadežda JURČIŠINOVÁ

K popredným osobnostiam slovenského národného života na východnom Slovensku v prvej polovici 19. storočia patril evanjelický a. v. farár Adam Hlovík. Svojou činnosťou sa zapojil do viacerých národných kultúrno-vzdelávacích aktivít v tomto regióne. Spočiatku pôsobil ako kňaz v Kladzanoch na Zemplíne (1822 až 1831),² potom až do smrti bol farárom a šariško-zemplínskym seniorom v Giraltovciach. Bol milovníkom šarišských a zemplínskych ľudových piesní, organizátorom základného školstva na východnom Slovensku a šarišským zberateľom dobrovoľných príspevkov spolku Tatrín.

Adam Hlovík sa narodil 6. marca 1793 v Párnici. Pochádzal z chudobnej gazdovskej rodiny otca Jána Smolného – Hlovíka a matky Doroty, rodenej Melicherčíkovej, z Párnice na Orave. Po získaní základného vzdelania v domácom prostredí pokračoval v štúdiu v Banskej Bystrici, v Debrecíne a následne absolvoval štúdium teológie na evanjelickom kolégiu v Prešove (asi 1825). Po skončení štúdia bol v rokoch 1826 – 1831 farárom v Kladzanoch pri Vranove nad Topľou a od konca roka 1831 pôsobil v Giraltovciach na Šariši, spočiatku ako farár a od 1836 až do smrti bol šariško-zemplínskym seniorom v Giraltovciach. Ako dvanásty evanjelický farár nahradil svojho predchodcu Jána Bálinta. V Giraltovciach žil takmer 20 rokov spolu so svojou početnou rodinou vo veľmi skromných až biednych podmienkach. Fara bola nevelká, ale otvorená pre každého. Naplno sa tu venoval nielen farským povinnostiam, ale aj národnokultúrnej činnosti. Ako senior vykonal niekoľko seniorských vizitácií v cirkevných zboroch svojho seniorátu. Prostredníctvom tejto funkcie dokázal tiež výrazne pozdvihnúť školstvo východného Slovenska. V roku 1845 došlo z jeho iniciatívy ako seniora, ako aj za spoluúčasti školského inšpektora Ondreja Subovského (Szubyovszkeho) a evanjelického kňaza Jána Žolnaia (Zsolnaya) k založeniu *Ústavu učiteľsko-vdovského a sirotského pre Šariško-Zemplínsky slovenský seniorát* za účelom pomôcť vdovám a sirotám učiteľov na filiálkach.

S pobytom Adama Hlovíka v Kladzanoch sa spája aj udalosť, ktorá silne zasiahla nielen do životov obyvateľov celého Uhorska nevynímajúc ani východné Slovensko – epidémia cholery. Nanajvýš zlá epidemiologická situácia, vysoká úmrtnosť a žalostné sociálne postavenie východoslovenského obyvateľstva prerástli do ľudových vzbúr známych ako Východoslovenské sedliacke povstanie. Adam Hlovík v tom čase pôsobil v zemplínskej obci Kladzany. O jeho priamej účasti na násilných vzburách zemplínskych sedliakov, keď sa stal obeťou vyčíňania vzbúrencov v susednej obci Merník, napísal aj jeho blízky priateľ Jonáš Záborský v próze *Hlovík medzi vzbúreným ľudom*.

-
- 1 Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0651/19. *Pramene k cirkevným a duchovným dejinám východného Slovenska*.
  - 2 V roku 1832 ho na tomto mieste vystriedal jeho brat Ján Hlovík.

Adam Hlovík, okrem toho, že bol evanjelickým a. v. kňazom, bol aj lingvistom, ovládal niekoľko jazykov, zaujímal sa o umenie a tieto svoje schopnosti využíval aj v kultúrnom pôsobení a v rôznorodých činnostiach. V roku 1850 sa vrátil na rok na pôdu evanjelického a. v. kolégia v Prešove, keďže bol zvolený za člena stáleho správneho výboru Prešovského kolégia evanjelickej cirkvi a. v. Výbor bol najvyššou kompetentnou inštitúciou v disciplinárnych záležitostiach týkajúcich sa študentov. Bol uznávaným národovcom medzi uvedomelou slovenskou mládežou i medzi predstaviteľmi slovenského národného hnutia, ktorí s ním počítali v kultúrno-národnej práci ako s predĺženou rukou na východnom Slovensku.

Značné úsilie vyvinul A. Hlovík aj pri vzniku a aktivitách spolku Tatrín (1844 – 1848) a jeho vplyve na zvýšenie národného uvedomenia východoslovenského ľudu. Dával podnety a návrhy na reorganizáciu jeho činnosti podľa vzoru Matice srbskej alebo Matice českej, bol „stálcom“ a zberateľom Tatrína pre Šariš. V rámci činnosti Tatrína sa mal orientovať na filológiu a písanie hospodárskych spisov. Rozhodne sa staval proti maďarizácii a upozorňoval na jej nebezpečenstvo pre evanjelickú a. v. cirkev i pre ostatný spoločenský život.

Ako literát sa A. Hlovík orientoval na poéziu. Bol aj autorom prózy, náboženskej poézie a prekladov Homérových básní. Postavil sa proti Štúrovej spisovnej slovenčine, bol za bibličtinu, dokonca za spisovnú šarištinu. Do Kollárovho Zpěvníka evanjelického prispel v roku 1842 piatimi piesňami, v Štúrových Slovenských národných novinách (Orol tatranski (1845 – 1846, č. 1, s. 1.) uverejnil cestopisný príspevok Cesta na Oblík.

Angažoval sa v zberateľskej činnosti, s ktorou začal na podnet Jána Kollára. Zbieral zemplínske a šarišské ľudové piesne. Výsledkom tejto pôsobenia je početná zbierka piesní z horného Zemplína z rokov 1831 – 1834, ktorú Hlovík nazval *Nekteré zpevy z okolí Horno-Zemplínskeho z úst obecného ľudu*. Rukopisná zbierka A. Hlovíka patrí medzi najväčší zdroj ľudovej slovesnosti z východného Slovenska, ktorá Jánovi Kollárovi poslúžila ako základ východoslovenských ľudových piesní v jeho *Národných spievankách*, ale zároveň je aj najvýznamnejším materiálom východoslovenskej ľudovej slovesnosti z prvej polovice 19. storočia. Táto zbierka ľudových piesní bola najvýznamnejším literárnym a kultúrnym činom A. Hlovíka.

Medzi jeho najbližších spolupracovníkov počas pôsobenia v Giraltovciah patrili jeho brat Ján Hlovík, ktorý pôsobil v Kladzanoch a neskôr v Rankovciach. Bratia medzi sebou udržiavali úzke kontakty, radili sa, študovali spolu literatúru a pod. Medzi jeho ďalších spolupracovníkov patrili Pavel Meličko z kukovského evanjelického zboru, ďalej Ján Bálint, ale aj gréckokatolícky kňaz z neďalekého Svidníka, Alexander Pavlovič. Jeho blízkym spolupracovníkom a priateľom bol Jonáš Záborský, ktorý v rokoch 1834 – 1839 a 1840 – 1843 pôsobil v jeho senioráte, najprv v Pozdišoviach a potom v Rankovciach. Udržiaval s ním osobné i písomné kontakty a zaujímal sa o jeho tvorbu. J. Záborský sa vo Vlastnom životopise zmieňuje o Adamovi Hlovíkovi ako o veľkom lingvistovi, hlbokom znalcovi jazykov, najmä gréčtiny a neobyčajne sčítanom mužovi, celkom pohlteného vedou a umením.

Adam Hlovík zomrel 29. marca 1851 v Giraltovciah na zápal pľúc vo veku 58 rokov. Ako osobnosť našich národnokultúrnych dejín je známy hlavne ako zberateľ ľudových piesní a ľudovej slovesnosti, okrem toho ovplyvňoval národnokultúrne dejiny aj inými činnosťami, ktoré síce neboli až tak viditeľné, ale významnou mie-

rou prispeli k rozširovaniu myšlienok národného hnutia na východnom Slovensku. V Giraltovciach je spomienka na Adama Hlovíka dodnes veľmi živá. Giraltovčania sa starajú o jeho hrob na miestnom cintoríne a uctili si ho tiež zhotovením pamätnej sochy stojacej v centre mestečka.

Použitá literatúra:

Slovenský biografický slovník II. Zväzok. Martin : Matica slovenská, 1987, s. 341.

FRANKOVÁ, Libuša. Osvetové a ľudovýchovné snahy slovenských vzdelancov v období národného obrodzenia. In *Dejiny – internetový časopis inštitútu histórie FF PU v Prešove* [online]. roč. 2, 2007, č. 2, s. 155. Dostupné z: http://dejiny.unipo.sk/PDF/Dejiny_2_2007.pdf

SEDLÁK Imrich. *Východné Slovensko v letokruhoch národa*. Martin : Matica slovenská, 2012, s. 100 – 103. ISBN 9788081280351

SEDLÁK Imrich. *V Čierťažiach búrok*. Martin : Matica slovenská, 2001, s. 52 – 56. ISBN 80-7090-593-X.

ŠVAČ, Vladimír. *Adam Hlovík. Život a dielo*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2012. 166 s.